

in cruce? Ah si vel canis catulorum suorum non obliviscitur, quin potius sollicitè eos curat ac fovet, quomodo persuadere mihi poterò [quidquid mihi demum evenerit] quod mei non recorderis, quem creasti, redemisti, sanctificasti, non ut abjiceres & damnares, sed ut tuis infinitis divitiis locupletares, ac æterna tui possessione beatum redderes? &c.

CONSIDERATIO IX.

De Sapientia DEI.

Hanc declarat 1. mundi creatio. 2. Mundi gubernatio. 3. Humani generis lapsi reparatio.

P. I. *Hanc declarat mundi creatio.* Regina Saba cum vidisset amplitudinem ac magnificentiam templi Salomonici, domos & palatia Regia, habitacula servorum, & ordines ministrantium, admirata sapientiam Salomonis in his omnibus inveniendis, disponendis, ac perficiendis, non habebat ultra spiritum. O si orbem hunc magnum oculis tuis corporeis indies subjectum, mentis oculo profundius inspiceres, quantas in eo divitias sapientiæ Divinæ detegeres, quæ in summam te raperent admirationem! ita ut

exclamare cogereis cum Apostolo : *O altitudo divitiarum sapientia & scientia Dei!* ad Rom. 11. Non est cur oculos attollas in caelestes orbis & sydera, in eorum magnitudinem, splendorem, velocitatem, æquales & inæquales motus, semper tamen a tot jam sæculis constantes & ordinatos, quin unquam extra orbitam suam deflexerint; miros eorum influxus in corpora terrestria, multiplices eorum & admirandos effectus ac virtutes; vel in sola terra, quam pedibus calcas, quam multa ac infinita sunt, quæ omnem mentis nostræ aciem transcendunt, & infinitam intellectui nostro suppeditant materiam admirandi prodigia sapientiæ Divinæ? Quis enim appendit fundamenta terræ, quin moles illa immensa basin aliam ac fulcrum habeat, quam aërem, corpus adeo tenue, ut ne lapillum quidem minimum ad tempus etiam brevissimum sustentare valeat? Quis copiosas illas venas aquarum per vias inaccessas, per medios montes, petrasque durissimas aperuit, quin obstruantur unquam aut exsiccentur, tamque stupendo artificio per totum late terrarum orbem ceu arterias in humano corpore dispersit? Quis nubes aquis gravidas, ceu situlas immensas conspergendis
plan-

plantis, ne exarescerent, necessarias, invenit; simulque ventos, quorum veluti alis per omnem terram circumferrentur? Quis in exiguo semine proceras arbores cum suis ramis, foliis ac fructibus, in bulbis quoque ac radicibus præstantissimas herbas, floresque infinitis coloribus distinctos, recondidit? Quis terræ, elemento suapte natura sicco ac frigido, mirabilem illam indidit fecunditatem, ut messem quot annis redderet, & hominibus & volucribus cæli, ac bestis terræ nutriendis, sufficientissimam, imo cujuslibet gustui ac saporis accommodatissimam, cum tamen illa saporem non habeat, nisi crudum admodum ac insipidum? Nonne tu infinita sapientia, Moderatrix omnium operum Dei? Tu hæc & innumera, quæ in natura latent, arcana invenisti, quia indigueris unquam aut magistro, qui te instrueret; *Quis enim adjuvit spiritum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit, & ostendit illi?* Isa. 40. aut arte, cui fuisset; aut tempore, quo de rebus tantis deliberares; aut instrumentis, quibus mensuram justam, singulisque proportionatam investigares; aut experientia, cujus beneficio rerum naturas ex effectibus conjiceres ac comprobares. Tu omnium possibilium

indolem, vires, virtutem, temperiem, potentias in temetipsa conspicias; media quoque, quibus juventur, & adjumenta ac proprietates, quibus indigent ad fines a te intentos. Tu partium symmetriam, qualitatum Sympathiam, humorum aut concordiam, aut contrarietatem, rerum omnium, ordinem, mensuram, proportionem dignoscis, ut nihil te lateat, sed quidquid in iis cognoscibile, oculis ac luci tuæ Divinæ velut pleno in meridie patescat. O quantam mihi erubescendi materiam præbes Deus meus! dum perpendo, quo se extendat infinita capacitas intellectus tui, quam angustis contra limitibus circumscribatur omnis humana sapientia, ne unius quidem animalculi, aut alterius cujusdam rei partem minimam comprehendens. Ratiocinamur, disputamus, differimus, sed veluti cæci de coloribus; putantes nos aliquid scire, & re ipsa ignorantes, quæ loquimur, ipsisque oculis nostris conspiciamus; cumque tam curta sit supellex intellectus nostri, ut vix ultra corticem & extimam rerum faciem prospiciat, & infinites plura ignoremus, quam agnoscamus; nihilominus miseri sapere nobis videmur, famamque sapientiæ ac scientiæ avide ve-

namur. O quam merito objici nobis potest, illud Jobi 15. *Quid te elevat cor tuum Et quasi magna cogitans, attonitos habes oculos?* Ah discam tandem non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. ad Rom. 12.

P. 2. *Mundi gubernatio.* Si tanta Deus sapientia condidit omnia, quæ in mundo sunt, etiam minima quæque, vix sensu aliquo humano perceptibilia; putasne minori sapientia eadem gubernabit? Nonne ideo condidit universa, ut ad certos fines a se intentos singula perduceret? Qui fieri ergo posset? ut postquam tanta prudentia, omnia & singula disposuit ac formavit, opus jam a se perfectum negligeret, ejusque curam deinceps deponeret? Nonne confusio plusquam Babylonica timenda esset, si opus tam vastum, tamque varium, hominum libidini, aut casui ac fortunæ relinqueretur? Nequaquam ergo regitus humana prudentia mundus, nec casu ac fortuito, quæ geruntur in mundo, eveniunt, sed suprema illa sapientia, velut ex alta specula semper prospectans, considerat singula, ordinat universa. Et certe si solam etiam rationem naturalem consulere voluerimus, vel ex eo liquido apparet, Divinam sapientiam

tiam ad clavum semper sedere, totumque mundum, ejusque cursum moderari; quod ne unius quidem domus, minus regni prosperitas consistere diu possit, nisi prudenti iudicio cujusdam rectoris, aut patris familias gubernetur. An navis unquam feliciter in portum invecta, nec in scyllas sutesque abrepta fuit, quæ destituta gubernatore, ventorum, fluctuumque arbitrio permissa fuit? Quodnam prælium prospere successit, si dux nullus exercitui præfuerit, cujus prudentia ac vigilantia dirigeretur? At nonne certa experientia didicimus, quod post tot sæculorum decursus, non minus accurate volvuntur cæli, noctes ac dies perseverent, annique variae tempestates eodem sibi succedant ordine, quo a primo momento, cum a Deo condita sunt? An id fieri potuisset sine rectore Deo, sine ejusdem curu, ac ordinatione, sine dispositione ac directione plusquam humanæ, adeoque Divinæ sapientiæ? An minus liberali manu, nunc annis singulis subvenit necessitatibus omnium creaturarum, quam subvenit ab initio, suppeditans omnia, quæ ad victum, vestitum, commoditatem &c. illis & utilia, & necessaria sunt? Ut satis agnoscas providam Dei sapientiam omnibus

& singulis constanter invigilare, totamque hanc cæli terræque machinam sua quasi manu versare, rerumque omnium eventus non minus ab ea pendere in sui gubernatione, quam dependeant ab omnipotentia in sui creatione ac conservatione. Ne interim affecti cur sui siderum, ac tot sæculorum constanti experientia inducti, forte nobis persuaderemus, hæc stabili lege a Deo ita fixa esse; ut non sit, cur Divina sapientia illis in momenta singula intendat, rerumque ordinem ac eventus moderetur; Deus hunc ordinem non semel turbare voluit, jam ad Josue vocem solis rotas sistendo; alias ad Eliæ preces triennio integro cælum claudendo. interdum elementis (ut igni in fornace Babylonica) vim suam ac vires naturales adimendo; ut vel inde disceremus, rerum causas & effectus sola dirigi sapientia & consilio altissimi. Quod si nunc Divinæ sapientiæ consilio nutuque, vel inanima regantur, minusne attendet homini, quem ceteris creaturis velut dominum præposuit; & ut ait Psaltes, constituit super opera manuum suarum; maxime cum ad finem nobilissimum eum destinavit; quem sine speciali suo adjutorio ac directione consequi nunquam poterit? Num

vel in mentem cuiquam venire posset, quod eum solum sibi, suæque infirmitati relicturus sit, quin ducem habeat, quem sequatur; pastorem, cujus vocem audiat; parentem, qui curam ejus suscipiat; consiliarium, quem in necessitatibus consulat; monitorem, cujus internis instinctibus regatur ac instruat: Nonne ex opposito Deus ipse dolens, Num. 13. queritur, quod noluerimus sequi se, non audierimus vocem suam. *Vocavi & rennivistis.* Prov. 1. despexerimus omne consilium ejus. *ibid.* Nonne diserte testatur? *Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te.* II. 49. Verum equidem, quod te Deus reliquerit in manu consilii tui; sed an ita, ut nullam tui rationem habeat; tuis rebus non consulat; ad ea quæ agis, aut aliunde tibi obveniunt, non attendat? Ah tantum abest, ut tui curam unquam depofuerit, ut etiam, si vellet, non possit. An non enim in ipso vivimus, movemur, & sumus? Nonne ipse *operatur omnia in omnibus.* I. ad Cor. 12. Ut proin influxu continuo ejus uti potentia, ita sapientia indigeas, nec pedem aut digitum absque ejus auxi-

auxilio, scitu & consensu movere possis. O sapientissime Deus! quam felix forem, si tuo arbitrio ac regimini, tuæ infinitæ sapientię, quæ falli non potest, me totum permitterem, humiliterque subjicerem. Nonne cum Regio Propheta plenus gaudio, dicere possem *Dominus regit me, & nihil mihi deerit?* Ps. 22. Quid enim deesse posset ad felicitatem meam, si sub alis infinitæ protectionis ac sapientię tuæ delitescerem? Nihil certe corpori; cum vel per corvos pascas feros tuos. 3. Reg. 17. Nihil animæ; cujus tibi cura præ omnibus, quamque in manibus tuis descripsisti. Sed eheu! rebellis voluntas mea tuæ semper resistit sapientissimæ dispositioni: regi ipsa non vult, sed regere; subesse non vult, sed dominari. &c.

P. 3. *Humani generis lapsi reparatio.* Quod si in iis, quæ tantum sunt ordinis naturalis, nec ad finem ultimum hominis magnopere conferunt, modo tam admirabili Divina elucet sapientia, quanta ea censi debet in iis, quæ spectant æternam hominis salutem, quam Divina sapientia velut primarium, & tantum non unicum scopum sibi constituit omnium eorum, quæ aspectabilis hic mundus continet? quidquid enim cali

terraq;ue ambitus complectitur, utcunq;ue
 vastum, pretiosum, delectabile, quo re-
 cident tandem? Nonne in fine sæculorum om-
 nia illa abominatio erunt desolationis, nul-
 lum fere præter cineres sui relictura vesti-
 gium? Solus ergo homo est, post mundi
 funera superstes, in quem spectarunt sem-
 per oculi Divini, quemque sua decoratum
 imagine, ad sui visionem ac fruitionem in
 hujus mundi creatione, Divina sapientia de-
 signarat. Sed eheu! quantum consilia Di-
 vina prævertit hominis malitia: dum præ-
 rogativis naturæ & gratiæ, naturali quo-
 que quam a Deo acceperat, libertate ab-
 usus est in injuriam sui benefactoris? Ce-
 sidit, cecidit, uti Lucifer e cælo, ita ipse e
 paradiso, privatusque justitia originali, to-
 tam secum posteritatem in exitium pertra-
 xit. Actum nunc erat de salute hominis:
 nullum succurrendi remedium suppeditare
 poterat natura, qui enim ab ea Deo offen-
 so condigne satisfieri potuisset? Ultra hu-
 manam profecto satisfactionem, offerre
 homo non poterat, cum ipse esses Deus;
 nec ultra finitam, cum ipse esset infinitus.
 Obsequia ejus quæcunq;ue absorbebat in-
 finita obligatio debita creatori, omnem-
 que

meres, quam multitudinem beneficiorum, quibus Deus nos cumulat. Sunt illa sine numero, et si pleraque nos latant; & in uno sæpe beneficio centena continentur, quorum vix centesimum agnoscimus. Quod spiramus, quod videmus, gustamus, tangimus, quidquid interno, vel externo sensu percipimus, id omne Dei beneficium est. Uti Dei immensitas, sic undique ejus liberalitas ac beneficia nos obvallant ac circumdant; ut in illis quasi moveamur, & simus. Nos ipsi, tota anima, totaque corporis nostri machina quid nisi beneficium Dei est, aut potius multiplicium beneficiorum congeries: cum nec officulum nec organum, nec venula, nec musculus in nobis sit, quin a Deo provide ordinata sint in commodum & utilitatem nostram, nobisque ita deserviant; ut non modo tota partium harmonia ac symmetria vel uno deficiente turbetur, ac deficiat; sed & gravissima inde incommoda ac damna in nos deriventur? Obstruatur vel solum in aure tympanum, humor aliquis noxius in oculos defluens, pupillam obsideat; in quantam miseriam probabitur homo, momento surdus aut cæcus? Osi in tenuissimis illis, quæ oculos, mentemque nostram pene effugiunt, quorumque in cor-

pore humano infinitus est numerus, tanta abscondita est beneficiorum Divinorum multitudo, soli cognita infinitæ Dei sapientiæ; quantus thesaurus Divinæ liberalitatis in creaturis omnibus, animatis & inanimatis, cælo, terra, elementis, sole, stellis, herbis, fructibus &c. reconditus erit? Cum omnia ista tot inter creaturas dispersa beneficia, in tuam utilitatem redundent, tuique solius bono a Deo intenta & creata sint: ut magis beneficia tibi collata censerentur debeant, quam iis ipsis creaturis, quibus immediate a benefica Dei manu obvenire. Quidquid proinde pulchrum in floribus, dulce & sapidum in fructibus, lucidum in sole & stellis, ceterisque in creaturis utile, honestum, delectabile invenis, id totum Dei munere ac liberalitate tuum est; tuæ vitæ sustentandæ, tuis commoditatibus, tuæ recreationi deserviens; ut Dei beneficio dominus quidam sis universæ terræ; juxta illud: *Regii variis. Constituisi eum super opera manuum tuarum, omnia subjecisti sub pedibus ejus: volueres cali & pisces maris. &c. Ps. 8.* Quodque amplius est, ipsa quodammodo Dei omnipotentia tua est, utpote tui amore illa creans ac conservans: ipsa Dei pulchritudo, omnem illis decorem ac splendorem conferens: ipsa
Dei

que satisfactionem Dei majestas, infinite excedens omnia creata. In tanta nihilominus rerum omnium desperatione, non defuit sapientiæ Divinæ consilium, (*non enim est investigatio sapientia ejus. Isa 40.*) quod & humanæ succurreret necessitati, ac impotentia, & simul Divinæ consuleret Majestati: cum enim nec purus Deus Deo, nec purus homo Deo satisfacere posset; ejusdem sapientiæ admirabili invento, humana se carne vestit Deus, ut homo Deus in carne morti & cruciatibus obnoxia, Deo satisfaceret: sicque quod humanæ deesset infirmitati, suppleret Divinitas: & quod soli Divinæ deesset potentia, perficeret humanitas. O quale consilium Divinæ sapientiæ? Ut Dominus pro servo, justus pro injusto, immortalis pro mortali, creator pro creatura, Deus pro homine satisfaceret, pœnasque justitiæ debitas exsolveret; sicque misericordia & justitia obviarent sibi, & utrique Divinæ perfectioni ex æquo satisfaceret! Fateor mi Deus! non nisi infinitæ Sapientiæ opus esse invenire mediatorem, qui & natura humana mihi similis esset, & Divina tibi æqualis: qui pondus ferret infirmitatis meæ, & excellentiam sustineret tuæ dignitatis: mea-

coopertus iniquitate, quin vel minimum dederet aut tuæ, aut ipsius sanctitati. Sed nonne redemptio & salvatio mea, uti opus est tuæ sapientiæ, ita pariter tuæ Divinæ misericordiæ: ut ubi superabundavit delictum, ibi superabundaret & gratia? An plus debeo sapientiæ; quæ remedium invenit; quam misericordiæ, quæ illud applicavit? Ah laudo & æternum laudabo & sapientiam, & misericordiam tuam, omne meritum meum infinite transcendentem. Cecideram ego, tu crexisti me; perieram ego, tu salvasti me; mortuus eram, & ad vitam revocasti me; ad infima quæque abiecisti te, ut me extolleret; bonis tuis te spoliasti, ut me ditares. Vere cogitasti super me cogitationes pacis, & non afflictionis. Jerem. 29. Nec secundum peccata mea fecisti mihi, neque secundum iniquitates meas retribuisti mihi. Ps. 102.

CONSIDERATIO X.

De liberalitate DEI.

Hæc elucet. 1. ex Divinorum beneficiorum multitudine. 2. magnitudine. 3. gratuita collatione.

P. 1. *ELucet ex Divinorum beneficiorum multitudine.* Facilius guttas maris dinumeres,